

- Op blz. 445. **Phyllobrotica quadrimaculata** L. ab. **munda** Weise. Dr. A. Relaire ving bij Kortenhoeve (N. Holl.), Juli, één enkel ex., dat, met mijn dank, voor de standaard-collectie aanvaard werd. No. 2863 van de N. N.
- „ „ 601. **Ceuthorrhynchus T-album** Gyll. Bij Noordwijk en den Haag. No. 3224bis van de N. N.
- „ „ 648. **Xylosandrus morigerus** Blandf. Schadelijk in Orchideeën-kassen aan *Dendrobium phalaenopsis* Fitzg., in Wageningen, Dec. 1930. Van Dr. D. L. Uyttenboogaart ontving ik, met mijn dank, een viertal ex. (♀♀). Het ♂ werd sedert ook gevangen. No. 3578bis van de N. N.

Den Haag.

ED. EVERTS.

Nederlandsche Hydrachnidae. Over het sub-genus *Pilolebertia* S. Thor.

Bij de palaeartische soorten van dit subgenus staat aan de binnenzijde van het 3e palplid de middelste distale borstel in den regel $\pm$ halverwege de dorsale en de ventrale. Alleen bij *insignis* NEUM. zouden M.- en V.-borstel elkaar dicht genaderd zijn en zou volgens THOR deze soort daardoor direct van alle andere *Pilolebertia*-soorten te onderscheiden zijn. Wij kunnen de variabiliteit van dit kenmerk als volgt in cijfers weergeven. Meten we van een palp de afstanden DM en VM en wordt nu in elk geval $MV=1$ genomen, dan vinden we voor DM een getal, dat aangeeft hoeveel maal de afstand DM grooter is dan MV. Opmetingen aan 46 palpliden van ♂♂ en ♀♀ gaven de volgende uitkomsten:

DM	0.7	0.8	0.9	1.0	1.1	1.2	1.3			2.3	2.4	
Ex.	2	3	7	4	1	1	1			1	0	
	2.5	2.6	2.7	2.8	2.9	3.0	3.1	3.2	3.3	3.4	3.5	3.6
	1	2	2	1	3	3	3	1	0	3	1	1
	3.7	3.8	3.9	4.0	4.1			5.6			6.4	
	1	0	1	0	1			1			1	

Alhoewel het materiaal, dat mij ter beschikking staat, niet groot is, waardoor de 2e getallenreeks hiaten vertoont, kunnen toch alle individuen, waarbij DM varieert van 2.3 tot 6.4, ondergebracht worden bij de soort *insignis* NEUM., waarvan het soortskenmerk alzoo een aanmerkelijke variatiebreedte vertoont. Bij THOR's afbeelding van de *insignis*-palp (1906) vertoont DM een waarde van ± 5.0 ; hier is dus een extreem geval geteekend. Opgemerkt kan nog worden, dat $DM=6.4$ gemeten werd aan de l. palp van een ♂, waarvan de andere de waarde 3.1 bezat.

Mijn *insignis*-materiaal leerde nog het volgende: De groote borstel aan de ventrale zijde van P 2 staat soms geheel distaal, in andere gevallen een weinig van den rand verwijderd. P 3 is relatief kort, de distale zijde dik, terwijl de centrale borstel in het midden van de rugzijde staat of daarvoor. P 4 wordt aan de buigzijde door 2 haarporiën in 3 deelen verdeeld, die soms even groot zijn; in de meeste gevallen is het middelste gedeelte iets grooter, het distale iets kleiner dan het proximale deel. In dit opzicht zijn echter geen 2 palpen gelijk. De chitinstift is klein.

Volgens THOR zijn bij het ♂ 25 en bij het ♀ 16 haren aanwezig op den binnenrand van de genitaalkleppen. Ik vond bij het ♂ 22-25 en bij het ♀ 13-20 stuks.

Aan zwemharen nam ik de volgende aantallen waar:

Ile Poot 5e lid: 3-6 (5-7 bij Thor)

III P 4: 5-9 (8) III P 5: 9-13 (12)

IV P 4: 6-11 (8) IV P 5: 6-13 (12)

In dit opzicht kwamen geen twee gelijke ex. voor, terwijl bij hetzelfde ex. herhaaldelijk verschil werd geconstateerd tusschen l. en r. poot.

Het uiteinde der 2e epimeren samen bedraagt 11-23 μ .

Het ♂ vertoonde een huiddikte van 15-19 μ , het ♀ van 11-14 μ ; eierdragende ♀♀ van 11-24 μ .

Tot *insignis* NEUM. wordt door mij gerekend *violacea* VIETS, beschreven naar 1 ♂, aangezien de eigenschappen hiervan geheel vallen binnen de grenzen hierboven voor *insignis* vermeld; alleen het aantal zwemharen is gering, doch dit alleen is niet voldoende, om een soort aan te houden. Aan de palpaafbeelding werd gemeten voor DM de waarde van ± 2.4 .

De andere *Pilolebertia*-soorten laten zich gemakkelijk in 2 groepen indeelen naar den bouw der palpen. Naar de eerst-beschrevene noem ik deze de *inaequalis*- en de *porosa*-groep.

Tot de *inaequalis*-groep behooren:

<i>inaequalis</i> KOCH.	? <i>gibbosa</i> LUNDBL.
<i>exuta</i> KOEN.	<i>riabuschinskii</i> THOR (1926 ♀).
<i>luminosa</i> KOEN.	<i>harnischi</i> VIETS.
<i>circularis</i> VIETS.	<i>parallela variabilis</i> WALT.
<i>circularis peregrina</i> VIETS.	<i>porosa exutoides</i> LUNDBL.
<i>behningi</i> THOR.	<i>beleensis</i> SOK.
<i>exuta okaensis</i> SOK.	<i>hispanica</i> VIETS.
<i>parallela</i> WALT.	

L. inaequalis wordt tegenwoordig als goede soort erkend, al is er sprake van geweest, haar tot de dubieuse te rekenen (THOR 1906, WILL. SOAR 1915). Dit komt o.a. door het feit, dat KOCH 2 ex. afbeeldt, een waarvan zonder zwemharen aan Poot II, terwijl in den tekst alleen sprake is van zwemharen aan Poot III en IV. Hierbij moet bedacht worden, dat alle *Pilolebertia*-soorten zwemharen aan Poot II bezitten. Toch is het bestaanbaar, dat KOCH wel goed geteekend heeft, aangezien een uitzondering op dezen regel in mijn bezit is: te weten een ♂, waarbij de zwemharen aan Poot II ontbreken.

De soorten dezer groep bezitten een palp, die als volgt gebouwd is: De ventrale borstel aan lid 2 is niet bijzonder lang en staat soms geheel aan den rand. Lid 3 is slank en distaal weinig dikker dan proximaal. De centrale borstel staat immer duidelijk in de prox. palphelft. De 3 distale borstels zijn kort, bereiken niet of nauwelijks den top van lid 4. De dorsale borstel (D) is iets van den distalen rand verwijderd. MD wisselt van ± 0.5 tot ± 1.2 . Aan de buigzijde van lid 4 staan 2 haarporiën. De proximale staat ongeveer halverwege of een weinig distaal van het midden. De andere haarporie, soms moeilijk te zien, bevindt zich op $\frac{1}{5}$ à $\frac{1}{6}$ van den top van lid 4 verwijderd. De chitinstift is klein tot rudimentair.

De bewerking van het overige materiaal, waarbij DM = 0.7—1.3, bracht mij tot het inzicht, dat, wat de *inaequalis*-groep betreft, er slechts sprake is van één enkele soort,

waarmee de andere zonder bezwaar vereenigd kunnen worden. Hiervoor pleiten de volgende omstandigheden.

In de eerste plaats onderscheidt geen enkele der genoemde soorten zich wezenlijk van een der andere. De verschillen zijn steeds gradueel, of van ondergeschikt belang. Het oordeel der auteurs over deze verschillen is ook niet gelijk, bijv.: THOR noemt *behningi* een soort, SOKOLOW noemt deze een var. van *exuta* en LUNDBLAD van *porosa*. Dit toont tegelijk aan, dat de verschillen in bouw tusschen deze soorten nooit groot kunnen zijn. *L. parallela* werd door WALTER beschreven in 1925, uit welke beschrijving geen andere kenmerken te halen zijn dan eenige van individueelen aard; bijv.: het epimeraalgebied is langer dan breed. In 1927 vinden we beschreven *p. variabilis* WALT., waarbij het epimeraalgebied breder is dan lang, terwijl bij een ander ex. van deze var. lengte en breedte gelijk zijn. Had hier nu niet evengoed een nieuwe soort kunnen opgericht worden, of twee? En zou in dit geval niet evengoed *variabilis* de soort en *parallela* de var. kunnen zijn? Immers, op verschillen van dezen aard is de *Pilolebertia*-systematiek gebaseerd.

Ook komt het voor, dat individueele verschillen ten onrechte gepromoveerd worden tot soortsverschillen, waarvan we een sprekend voorbeeld vinden bij KOENIKE (1918-19) pag. 391 alinea 8. Hier wordt het verschil tusschen jonge en geslachtsrijpe ♀♀ aangemerkt als onderscheid tusschen *circularis* en *exuta*.

In de tweede plaats moet in aanmerking genomen worden de groote variabiliteit, waargenomen bij *insignis* en hierboven uitvoerig beschreven. Hierbij doet zich het verschijnsel voor, dat verschillen tusschen de soorten der *inaequalis*-groep zich bij *insignis* als individueele verschillen voordoen. Bij een enge opvatting van het soortsbegrip zou mijn *insignis*-materiaal in een groot aantal soorten verdeeld moeten worden, waarvan ik recht noch nut kan inzien. Ik zou ook niet weten, naar welke kenmerken dit zou moeten geschieden.

In dit verband moet nog vermeld worden, dat de genoemde soorten der groep — *inaequalis* uitgezonderd — in den regel beschreven werden naar slechts weinig exem-

plaren. Het aantal is niet steeds in de beschrijvingen vermeld; naarmate een of beide geslachten beschreven zijn, bedraagt het minimum aantal 1 of 2. Aldus komen we tot 50, hoogstens 55 type-exemplaren voor 14 soorten! Het behoeft geen uitleg, dat in deze gevallen omtrent de variabiliteit dezer soorten weinig of niets medegedeeld kan worden.

Naar mijn inzicht is *Lebertia* een genus met uitermate groote variabiliteit en evenzeer groote neiging tot voortbrengen van misvormingen en afwijkingen, waarvan er vele als soort beschreven werden (*quadripora*).

In de derde plaats de moeilijkheden, die zich voordoen bij het op naam brengen van mijn inlandsch materiaal. Van één vindplaats bezit ik 3 ♂♂, een waarvan hierboven genoemd werd als het ♂ zonder zwemharen aan Poot II. Het 2e ♂ kan geïdentificeerd worden met *harnischi*, het 3e met *exuta*, *circularis*, *c. peregrina* of *harnischi*. Bij enge opvatting van het soortsbegrip zou elk der gevonden ♂♂ als een aparte soort beschreven kunnen worden, een zelfs als nieuw. De juistheid hiervan lijkt echter niet zeer waarschijnlijk. Van het materiaal stemt geen enkel ex. volkomen overeen met een reeds beschreven soort; het zijn steeds tusschenvormen. Vereeniging van een of meer ex. met een of andere soort heeft ten gevolge, dat de variatiebreedte toeneemt met het aantal gevonden ex., wat leidt tot het wegvallen van de grenzen tusschen zulke soorten, hetgeen haar idenditeit be tekent.

Aldus kom ik tot de overtuiging, dat onder de namen *exuta* t. e. m. *hispanica* geen soorten doch individuen beschreven werden.

Tot de *porosa*-groep behooren:

porosa THOR.
obscura THOR.
pachydermis KOEN.
 ? *saxonica* THOR.
seclusa KOEN.
rivalis KOEN.
violacea lurida VIETS.

porosa curvata VIETS.
 ? *leioderma* VIETS.
caucasica SOK.
jenissejensis SOK.
valenciana VIETS.
 ? *riabuschinskii* THOR.
 (1930 ♂ SOKOLOW).

Deze soorten bezitten een palp van overeenstemmenden bouw en duidelijk van de *inaequalis*-palp te onderkennen:

P 3 als bij *insignis*, behalve de plaatsing van den M.-borstel; P 4 ventraal als bij *insignis*. Uit ons land bezit ik echter niet één ex., dat tot deze groep te rekenen is, reden waarom niet verder op deze groep ingegaan wordt. Evenwel schijnt het mij toe, dat in de toekomst heel wat van deze vormen, zoo niet alle, tot *porosa* gerekend moeten worden.

Literatuur:

1837 KOCH, Deutschl. C. M. A. H. 11 T. 20. 21.

1906 S. THOR in Zool. Anz. XXIX, XXX.

1915 WILLIAMSON a SOAR in Journ. Quekett micr. Club. V. XII.

1918-1919 KOENIKE in Arch. f. Hydrobiologie Bd. XII.

1925 WALTER in Zool. Anz. LXIV.

1927 WALTER-MOTAS in Trav. Lab. de Piscic. de l'Un. de Grenoble T. XVIII.

Leeuwarden, Augustus 1932.

A. J. BESSELING.

Labia minor L.

Op p. 176 van „De Nederlandsche Insecten” vindt men de beschrijving van de kleine Oorworm-soort *Labia minor* L., terwijl eene afbeelding op Pl. II, Fig. 1, gegeven wordt. Aan het slot der beschrijving wordt er op gewezen, dat de soort „tot nog toe” (dat was in 1900) „slechts zelden in Nederland is waargenomen”. Men vergelijke de „Bouwstoffen voor eene Fauna van Nederland”, Deel III, 1866, p. 34. Later bleek wel, dat zij meer voorkomt dan men destijds vermoedde, maar toch bleef het aantal bekend gemaakte vindplaatsen gering. Slechts in Deel 56 en 59 van het Tijdschrift voor Entomologie (Verslagen) is van de soort sprake en worden enkele vindplaatsen genoemd. Zelf had ik vóór 1932 nooit een levend ex. ontmoet.

Op 20 Augustus van dat jaar echter, des avonds te ongeveer 10 uur, zittende te lezen op mijne studeerkamer op „Schovenhorst”, Putten, gelegen op de eerste verdieping, vloog plotseling een diertje op mijn boek, dat ik, alhoewel het eene groote gelijkenis met een Kortschildkever had, toch dadelijk als een miniatuur Oorworm herkende. Het was ontzettend